

Circulaire FSMA_2019_23 dd. 5/08/2019

Het verslag van de effectieve leiding over de interne controle bij de zelfbeheerde beveks

Toepassingsveld:

De circulaire is van toepassing op de zelfbeheerde openbare ICBE's naar Belgisch recht en de zelfbeheerde openbare AICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming naar Belgisch recht.

Samenvatting/Doelstelling van deze nieuwe circulaire:

Deze circulaire behandelt de modaliteiten van de verslaggeving inzake de beoordeling van het intern controlesysteem die de effectieve leiding van de zelfbeheerde ICB jaarlijks dient te versturen aan de erkende commissaris en aan de FSMA. De circulaire beschrijft eveneens de verwachtingen van de FSMA over de beschrijving van de interne controle.

Structuur:

1	Waarom een nieuwe circulaire?	2
2	Beschrijving van de interne controle en jaarlijks verslag van de effectieve leiding over de interne controle	2
2.1	Wat is interne controle?.....	2
2.2	Wat verwacht de FSMA van de effectieve leiding en van het wettelijk bestuursorgaan in verband met interne controle?	3
2.3	De effectieve leiding zorgt voor een correcte en geüpdatete beschrijving van de interne controle	4
2.3.1	Inhoudstafel van de beschrijving van de interne controle.....	4
2.3.2	Een algemeen aanvaarde methodiek.....	5
2.3.3	De activiteiten en organisatie van de ICB	5
2.3.4	Tweedelijnscontroles van de onafhankelijke controlefuncties.....	6
2.3.5	Controles gericht op de betrouwbaarheid van het financieel verslaggevingsproces	7
2.3.6	Wanneer en op welke wijze moet u de geüpdatete beschrijving van de interne controle aan de FSMA bezorgen?	8
2.4	De effectieve leiding brengt jaarlijks verslag uit over de interne controle in de praktijk.....	8
2.4.1	Het verslag krijgt een nieuwe vorm: een concrete vragenlijst	8
2.4.2	Wanneer en hoe moet u het jaarlijkse verslag aan de FSMA bezorgen?	9

1 Waarom een nieuwe circulaire?

De FSMA heeft vastgesteld dat de jaarlijkse verslaggeving inzake interne controle die zij van de zelfbeheerde Instellingen voor collectieve belegging¹ (hierna “ICB’s”) ontvangt, te vaak beperkt blijft tot een beschrijving van de organisatie van de interne controle en te weinig informatie bevat over de daadwerkelijk uitgevoerde controles, hun resultaten en de maatregelen om vastgestelde tekortkomingen te verhelpen.

Een correcte en geregeld geüpdatete **beschrijving van de interne controle** is uiteraard belangrijk, zowel voor de ICB als voor de FSMA. Deze circulaire bevat daarom een update van de verwachtingen van de FSMA hierover. Deze update houdt rekening met recente evoluties in de controlepraktijk en de wetgeving.

Om een goed beeld te krijgen van de interne controle in de praktijk tijdens de afgelopen verslagperiode zal de FSMA voortaan aan de effectieve leiding vragen om een concrete vragenlijst te beantwoorden. De antwoorden op deze vragen vormen het jaarlijks **verslag** van de effectieve leiding over de interne controle.

De circulaire CBFA_2011_07 wordt opgeheven.

2 Beschrijving van de interne controle en jaarlijks verslag van de effectieve leiding over de interne controle

2.1 Wat is interne controle?

Onder “interne controle” verstaan we het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding (de effectieve leiding en de raad van bestuur) van de ICB, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- de ingezette middelen economisch en efficiënt worden gebruikt;
- de risico’s gekend zijn en afdoende worden beheerst ter bescherming van het vermogen;
- de financiële- en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften worden nageleefd.

Dit wordt toegelicht in de circulaire D1/EB/2002/6², die van toepassing blijft.

Het is noodzakelijk om bij de beoordeling van de interne controle gebruik te maken van een algemeen aanvaarde methodiek die voldoende is onderbouwd en die op een consistente wijze wordt toegepast.

De essentiële elementen hierbij zijn:

- de doelstellingen van de ICB;
- een risicobeoordeling die minstens de volgende elementen omvat:
 - de identificatie van de risico’s die de ICB loopt;

¹ Dit zijn beleggingsvennootschappen die geen beheervenootschap hebben aangesteld.

² Circulaire D1/EB/2002/6 van 14 november 2002 inzake interne controle en interne audit.

- de wijze waarop de ICB de risico's beheerst;
- het risiconiveau dat zij bereid is voor haar activiteiten te aanvaarden;
- de identificatie en kritische analyse van eventuele tekortkomingen;
- de gevolgen die aan de tekortkomingen worden gegeven;
- de documentatie die bij de beoordeling wordt aangelegd.

2.2 Wat verwacht de FSMA van de effectieve leiding en van het wettelijk bestuursorgaan in verband met interne controle?

De toezichtswetten³ bepalen dat de effectieve leiding en de raad van bestuur van de ICB verantwoordelijk zijn voor het nemen van alle noodzakelijke maatregelen om de naleving te verzekeren van:

- een betrouwbaar financieel verslaggevingsproces;
- een passende operationele werking van de instelling;
- passende regels inzake compliance en integriteit van de instelling.

De ICB heeft de verplichting om een passende interne controle te organiseren waarvan de werking jaarlijks dient beoordeeld te worden⁴.

De raad van bestuur van de ICB heeft daarbij een belangrijke controlebevoegdheid. Hij dient na te gaan of de instelling beantwoordt aan de vereisten van de wet. Hij dient tevens kennis te nemen van de maatregelen die werden genomen om tegemoet te komen aan de betrokken vereisten.

Met het oog op een passende omkadering van de respectieve verantwoordelijkheden van de effectieve leiding, enerzijds, en van de raad van bestuur, anderzijds, heeft de wetgeving voorzien in een rapporteringssysteem⁵. De effectieve leiding van de ICB moet minstens jaarlijks rapporteren over de naleving van de voormelde organisatorische vereisten en beschermingsregels en over de genomen passende maatregelen.

Deze rapportering is bestemd voor:

- de raad van bestuur;
- de erkende commissaris;
- de FSMA.

Deze verslaggeving wordt hierna aangeduid als **“het verslag van de effectieve leiding over de beoordeling van de interne controle”** (punt 2.4. van deze circulaire).

De verslaggeving van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle zal de basis vormen voor de werkzaamheden van de erkende commissarissen gericht op de beoordeling van de interne controlemaatregelen, zoals wettelijk bepaald.

³ Wet van 3 augustus 2012 betreffende de instellingen voor collectieve belegging die voldoen aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG en de instellingen voor belegging in schuldvorderingen (“de ICBE-wet”) en de wet van 19 april 2014 betreffende de alternatieve instellingen voor collectieve belegging en hun beheerders (“de AICB-wet”).

⁴ Zie artikel 41, § 3 van de ICBE-wet, artikel 208, § 8 van de AICB-wet en artikel 263, 4° van de AICB-wet

⁵ Zie artikel 41, § 9 van de ICBE-wet, artikel 208, § 8 van de AICB-wet en artikel 263, 4° van de AICB-wet.

De beschrijving van de internecontrolemaatregelen die de ICB heeft genomen wordt hierna aangeduid als “**de beschrijving van de interne controle**” (punt 2.3 van deze circulaire).

In de gevallen waarin de ICB, op grond van een terdege uitgevoerde “*due diligence*”, beheertaken aan een derde toevertrouwt, kan het voorkomen dat de ICB, mede op grond van het proportionaliteitsbeginsel, de interne controle met betrekking tot de gedelegeerde taken niet zelf uitwerkt of uitvoert. In dergelijke gevallen moet de ICB de vereisten uitstippelen waaraan de interne controle van de delegataris moet voldoen en de passende rapporteringsvereisten opleggen inzake vorm, inhoud en periodiciteit. Deze rapportering moet de ICB toelaten om (1) te oordelen of de delegataris haar interne controle, in het licht van de aard van de activiteiten van de ICB, op passende wijze organiseert en (2) de gedelegeerde taken op passende wijze op te volgen. De FSMA beveelt aan dat de rapportering van de delegataris aan de ICB dezelfde methodiek volgt als de rapportering van de effectieve leiding van de ICB zelf.

Bij delegatie van beheertaken moet de ICB ook de nodige maatregelen nemen opdat de bewaarder van de ICB en de erkende commissaris hun werkzaamheden op gelijkwaardige wijze kunnen uitoefenen als wanneer er geen delegatie van beheertaken zou zijn.

2.3 De effectieve leiding zorgt voor een correcte en geüpdatete beschrijving van de interne controle

2.3.1 Inhoudstafel van de beschrijving van de interne controle

De FSMA verwacht van de effectieve leiding dat ze ervoor zorgt dat de ICB te allen tijde over een accurate beschrijving van de organisatie van haar interne controle beschikt.

Met het oog op de uitoefening van zinvol toezicht verwacht de FSMA dan ook dat de beschrijving van de interne controle inhoudelijk relevant is en minstens volgende onderdelen omvat, die voldoende omstandig moeten uitgewerkt zijn:

- de methodiek die gebruikt wordt om de interne controle te evalueren;
- de interne controlemaatregelen die gericht zijn op de betrouwbaarheid van het financieel verslaggevingsproces (periodieke verslagen en statistische staten);
- de operationele werking, de activiteiten en de significante interne controleprocessen van de ICB;
- de specifieke compliancedomeinen met betrekking tot de integriteit van de ICB en de bescherming van cliënten;
- de tweedelijnscontroles die de verantwoordelijke van de compliancefunctie heeft opgezet voor de verschillende activiteiten van de ICB;
- de tweedelijnscontroles die de verantwoordelijke van de risicobeheerfunctie heeft opgezet voor de verschillende activiteiten van de ICB.

ICB's die niet onder het toepassingsgebied vallen van de wetgeving tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van het terrorisme, moeten dit onderwerp niet beschrijven.

Bij deze circulaire is een model van inhoudstafel voor de beschrijving van de interne controle gevoegd. (bijlage A) De krachtlijnen van dit document worden hieronder kort toegelicht.

2.3.2 Een algemeen aanvaarde methodiek

Met “algemeen aanvaarde methodiek” wordt een methodiek bedoeld die gebaseerd is op internationaal of nationaal aanvaarde modellen inzake interne controle (bv. het COSO raamwerk).

De FSMA verwacht een beschrijving van de door de ICB gebruikte methodiek.

2.3.3 De activiteiten en organisatie van de ICB

Een gedetailleerde beschrijving met concrete verwijzing naar charters, beleidslijnen en procedures

De FSMA verwacht van de ICB's dat het onderdeel “activiteiten en organisatie” minstens volgende aspecten bevat:

1. Een gedetailleerde beschrijving van de organisatie, met vermelding van
 - de hiërarchische en functionele lijnen en de bevoegdheidsdelegaties;
 - de bestuursorganen, hun samenstelling en de frequentie van hun vergaderingen;
 - de daadwerkelijk ingezette IT-infrastructuur (hardware en software);
 - de uitbestede en gedelegeerde activiteiten.
2. Een concrete verwijzing naar de charters, beleidslijnen en procedures die voorhanden zijn:
 - charters regelen het statuut van de onafhankelijke controlefuncties binnen de ICB;
 - beleidslijnen beschrijven de visie en aanpak van de leiding van de ICB; de verschillende beleidsdocumenten moeten een coherent geheel vormen;
 - procedures zijn zo concreet dat elke medewerker weet wat hem te doen staat, en omvatten eerstelijnscontroles.
3. De meest recente versie van hun algemene risk assessment, van hun risk assessment van de beleggingsportefeuille van de ICB/compartimenten en van hun risk assessment met betrekking tot de strijd tegen witwassen en de financiering van terrorisme⁶.

Bij het opstellen van de organisatie van de ICB moet worden uitgegaan van de toepassing van het proportionaliteitsprincipe.

De tekst van de charters, beleidslijnen en procedures moet zelf niet in de beschrijving van de interne controle worden opgenomen. Deze moet wel, voor elk van de charters, beleidslijnen en procedures, de volgende informatie bevatten:

- titel
- naam van de effectieve leider die verantwoordelijk is voor de inhoud
- datum van initiële goedkeuring door het bevoegde orgaan
- datum van de laatst door het bevoegde orgaan goedgekeurde wijziging
- verwijzing naar de vindplaats (desgevallend via een link naar de digitale opslagplaats)

⁶ Dit laatste risk assessment moet enkel beschreven worden indien de ICB onder het toepassingsgebied valt van de wetgeving tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van het terrorisme. Zie punt 2.3.1.

Elk van de in de beschrijving opgenomen beleidsdocumenten en procedures kan te allen tijde door de FSMA worden opgevraagd om na te gaan of ze voldoen aan de toepasselijke regels.

Bijzondere aandacht voor de cruciale dienstverleners

De FSMA verwacht dat de ICB's bijzondere aandacht besteden aan uitbestede en gedelegeerde activiteiten.

Met uitbesteding wordt bedoeld elk beroep op derden voor de uitoefening van activiteiten of het voeren van bedrijfsprocessen, die eigen zijn aan de ICB. Uitbesteding kan betrekking hebben op zowel diensten aan cliënten als op administratieve (boekhouding, ...) en gespecialiseerde functies (IT, databeheer, ...).

Met delegatie wordt de situatie bedoeld waarbij een derde als mandataris in naam, voor rekening en onder de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever optreedt, volgens zijn organisatorische instructies werkt en waarop hij een permanent toezicht uitoefent.

Voor elke uitbesteding of delegatie moet de ICB een fiche "Samenwerking met cruciale dienstverleners" invullen volgens het model dat als bijlage B bij deze circulaire is gevoegd. Specifiek voor wat betreft het beheer van de beleggingsportefeuille en het administratief beheer geldt dat als de externe dienstverlener op zijn beurt de activiteiten geheel of gedeeltelijk uitbesteedt of delegeert aan derden, voor elk van deze derden een fiche "Samenwerking met cruciale dienstverleners" moet worden ingevuld.

Te onderscheiden van uitbesteding en delegatie is de situatie waarbij ICB's samenwerken met dienstverleners die vergunningsplichtige activiteiten uitoefenen die essentieel zijn voor hun eigen werking. De bewaarder van de ICB is hiervan een typevoorbeeld.

Ook voor dit type van samenwerking moeten de ICB's een fiche "Samenwerking met cruciale dienstverleners" invullen volgens het model dat als bijlage B bij deze circulaire is gevoegd.

De effectieve leiding van een ICB zal o.a. voor volgende samenwerkingen met externe entiteiten een fiche "Samenwerking met cruciale dienstverleners" moeten invullen:

- bewaarder
- beheerder van de beleggingsportefeuille
- administratief agent
- distributeur
- financiële dienstverlener

2.3.4 Tweedelijnscontroles van de onafhankelijke controlefuncties

De onderdelen met betrekking tot tweedelijnscontroles moeten informatie bevatten over de periodieke tweedelijnscontroles die de ICB heeft opgezet. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen

- de tweedelijnscontroles die de verantwoordelijke voor de compliancefunctie heeft opgezet;
- de tweedelijnscontroles die de verantwoordelijke voor de risicobeheerfunctie heeft opgezet.

De effectieve leiding moet erover waken dat de controles het geheel van de activiteiten van de ICB beslaan.

De concrete richtlijnen met betrekking tot elk van deze controles moeten zelf niet in de beschrijving van de interne controle worden opgenomen. Deze moet wel, voor elk van de controles, de volgende informatie bevatten:

- scope;
- doel;
- frequentie;
- naam van de effectieve leider die verantwoordelijk is voor de inhoud;
- datum van initiële goedkeuring door het bevoegde orgaan;
- datum van de laatst door het bevoegde orgaan goedgekeurde wijziging;
- datum waarop het design van de controle voor het laatst is geauditeerd;
- datum waarop de effectiviteit van de controle voor het laatst is geauditeerd;
- voor controles met een minder dan jaarlijkse frequentie: datum waarop de controle voor het laatst is uitgevoerd;
- verwijzing naar de vindplaats van de concrete richtlijnen met betrekking tot de controle.

De documentatie met betrekking tot elk van deze controles kan te allen tijde door de FSMA worden opgevraagd om hun design en hun effectiviteit te testen. Dit geldt zowel voor de richtlijnen die zijn opgenomen in de beschrijving van de interne controle als voor de resultaten van de uitgevoerde controles.

2.3.5 Controles gericht op de betrouwbaarheid van het financieel verslaggevingsproces

De controles die gericht zijn op de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces omvatten:

- controles in verband met de periodieke verslagen;
- controles in verband met de statistische staten.

De concrete richtlijnen met betrekking tot elk van deze controles moeten zelf niet in de beschrijving van de interne controle worden opgenomen. Deze moet wel, voor elk van de controles, de volgende informatie bevatten:

- scope;
- doel;
- frequentie;
- naam van de effectieve leider die verantwoordelijk is voor de inhoud;
- datum van initiële goedkeuring door het bevoegde orgaan;
- datum van de laatst door het bevoegde orgaan goedgekeurde wijziging;
- datum waarop het design van de controle voor het laatst is geauditeerd;
- datum waarop de effectiviteit van de controle voor het laatst is geauditeerd;
- voor controles met een minder dan jaarlijkse frequentie: datum waarop de controle voor het laatst is uitgevoerd;
- verwijzing naar de vindplaats van de concrete richtlijnen met betrekking tot de controle.

De documentatie met betrekking tot elk van deze controles kan te allen tijde door de FSMA worden opgevraagd om hun design en hun effectiviteit te testen. Dit geldt zowel voor de richtlijnen die zijn opgenomen in de beschrijving van de interne controle als voor de resultaten van de uitgevoerde controles.

2.3.6 Wanneer en op welke wijze moet u de geüpdatete beschrijving van de interne controle aan de FSMA bezorgen?

De geüpdatete beschrijving van de interne controle dient elektronisch te worden overgemaakt via eCorporate en dit op uiterlijk 28 februari 2020. De fiches “Samenwerking met cruciale dienstverleners” worden als bijlage bij de beschrijving van de interne controle gevoegd.

Daarna verwacht de FSMA bij elke materiële wijziging een nieuwe versie, via hetzelfde kanaal.

2.4 De effectieve leiding brengt jaarlijks verslag uit over de interne controle in de praktijk

2.4.1 Het verslag krijgt een nieuwe vorm: een concrete vragenlijst

De effectieve leiding beoordeelt jaarlijks de passendheid en de werking van de bestaande interne controle en neemt maatregelen om vastgestelde tekortkomingen te verhelpen.

- Het jaarlijkse verslag moet duidelijkheid verschaffen over het tijdstip en het voorwerp van de beraadslagingen van raad van bestuur en de effectieve leiding in verband met interne controle.
- Waar de beschrijving van de interne controle opsomt welke controles er voorhanden zijn, moet het jaarlijkse verslag van de effectieve leiding toelichten welke controles tijdens het afgelopen jaar zijn uitgevoerd door elk van de onafhankelijke controlefuncties, welke maatregelen zijn genomen om eventuele tekortkomingen te verhelpen en hoe de uitvoering van die maatregelen is opgevolgd.
- Bijzondere aandacht gaat naar de jaarlijkse evaluatie van de samenwerking met cruciale dienstverleners.
- Daarnaast moet het verslag ingaan op de vaststellingen gedaan binnen de verschillende significante controleprocessen. Deze hebben o.a. betrekking op de waardering van OTC-derivaten, de reconstructie en reconciliatie van transacties, het respecteren van het beleggingsbeleid en -limieten, de NIW-berekening, het gebruik van liquidity tools, effectenleningen, de uitoefening van stemrechten verbonden aan effecten in de beleggingsportefeuille en de informatieverstrekking aan het publiek.
- Tenslotte moet het verslag melding maken van eventuele andere evoluties die zich tijdens de verslagperiode hebben voorgedaan en die een impact kunnen hebben op de interne controle.

De ICB's moeten hiertoe jaarlijks de vragenlijst invullen die bij deze circulaire is gevoegd als bijlage C. De antwoorden op deze vragenlijst vormen het jaarlijkse verslag van de effectieve leiding over de beoordeling van de interne controle.

2.4.2 Wanneer en hoe moet u het jaarlijkse verslag aan de FSMA bezorgen?

U moet jaarlijks verslag uitbrengen en uw verslag aan de FSMA en de erkende commissaris bezorgen ten laatste één maand voor de datum van uw algemene vergadering.

Deze verplichting gaat in vanaf de eerste algemene vergadering die plaatsheeft na 31 december 2019.

De verslaggeving dient elektronisch te worden overgemaakt aan de FSMA via het Fimis survey-platform.

Bijlagen :

- FSMA_2019_23-1 / Inhoudstafel van de beschrijving van de interne controle van zelfbeheerde beveks (Bijlage A)
- FSMA_2019_23-2 / fiche “Samenwerking met cruciale dienstverleners” (Bijlage B)
- FSMA_2019_23-3 / Vragenlijst interne controle (Bijlage C)